

*Dr. Olga Denac, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta,
olga.denac@uni-mb.si*

Glasbene preference vzgojiteljev in predšolskih otrok

Izvirni znanstveni članek

UDK 373.2:78

POVZETEK

V raziskavi, v katero smo vključili vzgojitelje predšolskih otrok ter od pet do šest let stare otroke, smo ugotavljali interes vzgojiteljev in otrok za glasbene dejavnosti. Ugotovili smo, da vzgojitelji izražajo največji interes za naslednje glasbene dejavnosti: petje pesmi, igranje na inštrumente in poslušanje glasbe. Otroci pa so kot najbolj priljubljene dejavnosti, v katerih bi želeli sodelovati, izbrali gibanje ob glasbi (ples), petje pesmi ter igranje na inštrumente, torej dejavnosti, kjer so lahko aktivni soudeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa. Domnevamo lahko, da izražanje interesa vzgojiteljev za posamezne glasbene dejavnosti vpliva na pogostost načrtovanja glasbenih dejavnosti in da je interes otrok za glasbo odvisen od izražanja interesa vzgojiteljev za glasbene dejavnosti.

Ključne besede: interes, glasbene dejavnosti, vzgojitelj, predšolski otrok

Music Activity Preferences of Preschool Teachers and Children

ABSTRACT

The objective of the survey involving preschool teachers and children aged five to six was to explore the interest of teachers and pupils towards music activities. We established that the preschool teachers concerned were most interested in musical activities such as singing, playing musical instruments, and listening to music. As for children, their favourite activities, that is, the ones they wanted to participate in,

were movement to music, song singing, and playing musical instruments. These are the activities that make them active participants in the educational process.

We can assume that a teacher's interest in a music activity influences the frequency of the activity being included in lesson plans, and children's interest in music depends on the teacher expressing their interest in music activities.

Key words: interest, music activities, preschool teachers, preschool children

Predstavitev problema

Eden bistvenih ciljev glasbene vzgoje v predšolskem in šolskem obdobju je, da otroku omogočimo doživljanje glasbe, zbudimo veselje, sproščenost in hkrati vplivamo na razvoj glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj. Glasbene dejavnosti predstavljajo samostojno obliko glasbenega izražanja, spodbujajo veselje do zvoka, igre, gibanja, razvijajo splošne sposobnosti zaznavanja, pozornosti, motorične spretnosti, jezikovno komunikacijo, socialno vedenje ... S poslušanjem, izvajanjem in ustvarjanjem glasbenih vsebin torej ne vplivamo samo na glasbeni razvoj, temveč tudi na splošni estetski, moralni, socialni, telesni in intelektualni razvoj otrokove osebnosti. Na celostni razvoj otrokove osebnosti pa bomo, kot pravi Hallam (2010), vplivali le, če bomo pri otrocih oblikovali pozitiven odnos in interes za vse glasbene dejavnosti.

Ko govorimo o glasbenih preferencah, mislimo na izražanje interesa posameznika za določene aktivnosti in vsebine na glasbenem področju. Stopnja izražanja interesa za glasbene dejavnosti in stopnja razvitosti glasbenih sposobnosti pa sta povezani s prvimi glasbenimi izkušnjami posameznika. Zato je zelo pomembno, da že v predšolskem obdobju otroku ponudimo raznovrstne glasbene izkušnje in mu pomagamo oblikovati pozitiven odnos do glasbe.

Temmerman (1993) je v raziskavi, v katero so bili vključeni študenti prvega letnika razrednega pouka, ugotovila, da je od glasbenih izkušenj, ki si jih otrok pridobi v otroštvu, v veliki meri odvisen tudi njegov poznejši odnos do glasbe. Študenti so glasbene izkušnje, ki so si jih pridobili v predšolskem obdobju in na razredni stopnji, ocenili najbolje, izkušnje, ki so si jih pridobili na predmetni stopnji in v srednji šoli, pa nekoliko slabše. Zadnje so utemeljili z odgovori: preveč teorije brez praktičnih aktivnosti; negativen odnos učitelja do učencev, ki imajo slabše razvite glasbene sposobnosti; obvezno sodelovanje pri javnih nastopih. Tudi Cass Beggs (1990) ugotavlja, da pozitivne glasbene izkušnje v zgodnjih letih vplivajo na oblikovanje interesa za glasbo v poznejših letih. Bowles (1998) je v obsežni raziskavi, v katero so bili vključeni otroci od vrtca do petega razreda osnovne šole, ugotovila, da interes otrok za glasbene dejavnosti s starostjo upada. Mlajši otroci so izražali večji interes za glasbene dejavnosti v primerjavi s starejšimi. Pri

izbiri najbolj priljubljene dejavnosti je večina predšolskih in šolskih otrok izmed glasbenih dejavnosti igranje na inštrumente, petje, ustvarjanje v glasbi, poslušanje glasbe, gibanje ob glasbi in razgovor o glasbi izbrala igranje na inštrumente, saj so na ta način lahko v vzgojno-izobraževalnem procesu aktivno sodelovali. Bonnie in Ebbeck (2009) pa sta v raziskavi, v katero so bili vključeni od štiri do pet let stari otroci, ugotovila, da so otroci najraje sodelovali pri plesnih dejavnostih. Tudi Temmerman (2000) meni, da je stopnja izražanja interesa za glasbene dejavnosti odvisna od možnosti aktivnega sodelovanja otrok v posamezni glasbeni dejavnosti. V študiji z vključenimi pet let starimi otroki je avtorica ugotavljala, ali otroci v tej starosti že izražajo večji interes za posamezno glasbeno dejavnost. Večina v raziskavo vključenih otrok je trdila, da imajo radi vse glasbene dejavnosti, čeprav so kot najbolj priljubljeni dejavnosti, v katerih bi želeli sodelovati, izbrali gibanje ob glasbi in igranje na inštrumente. O'Neill (2002) je v raziskavo, v kateri je proučevala interes otrok za glasbene dejavnosti v šoli in zunaj nje, vključila 684 šolskih otrok. Ugotovila je, da tisti otroci, ki sodelujejo v glasbenih aktivnostih zunaj šole, izražajo večji interes za glasbene dejavnosti v šoli kot otroci, ki v glasbenih aktivnostih zunaj šole ne sodelujejo. Do glasbe, ki jo izvajajo in poslušajo v šoli (klasična glasba), imajo formalen odnos, za razliko od izvajanja in poslušanja glasbe zunaj šole (popularna glasba), ki jo dojemajo neformalno in se z njo identificirajo. Tudi iz raziskave Northa, Hargreavesa in O'Neill (2000) je razvidno, da otroci poslušanje in izvajanje glasbe doma povezujejo z uživanjem in veselim razpoloženjem, v šoli pa z učenjem oziroma pridobivanjem glasbenih znanj. Še posebej mladostniki izražajo večji interes za poslušanje popularne glasbe, ker se ob njej lahko zabavajo, sproščajo, preganjajo dolgčas in osamljenost, premagujejo stres. Klasično glasbo pa poslušajo predvsem zato, da ustrezijo učiteljem ali staršem. Lamont, Hargreaves, Marshall in Tarrant (2003) menijo, da na oblikovanje pozitivnega odnosa učencev do glasbenih dejavnosti v šoli vpliva možnost neposrednega sodelovanja učencev s pomembnejšimi glasbeniki, obiskovanje koncertov, udeležba na festivalih ... Paterson (2008) pa opozarja na velik pomen vloge staršev in njihovih glasbenih izkušenj pri oblikovanju interesa otrok in mladostnikov za glasbene dejavnosti.

Kljub velikemu pomenu, ki ga ima glasba v življenju posameznika in družbe, se moramo zavedati, da se je odnos do glasbene vzgoje v zadnjih letih močno spremenil. Danes ni več samoumevno, da otroci z veseljem poslušajo, pojejo, igrajo in ustvarjajo. Vzroke lahko iščemo v množici akustičnih dražljajev (zvočno okolje, avdiovizualna sredstva), kar povzroča pasiven odnos do glasbenih dejavnosti, in v zapostavljenosti pomena otrokovega estetskega razvoja, ki se v pedagoški teoriji in praksi izraža v površnem odnosu do umetnostnih področij, v njenih stereotipnih modelih ali celo v odsotnosti tovrstne komunikacije.

Podano problematiko smo proučevali v okviru raziskave, ki je potekala v treh fazah. V prvi fazi smo ugotavljali interes vzgojiteljev za področja dejavnosti, umetnostne zvrsti in glasbene dejavnosti, v drugi fazi zastopanost posameznih

glasbenih dejavnosti v pripravah vzgojiteljev, v tretji pa interes otrok za posamezne glasbene dejavnosti.

Metodologija

Namen in cilji raziskave

Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kakšen in kolikšen je interes vzgojiteljev in otrok za posamezne glasbene dejavnosti. Zanimalo nas je:

- Katero področje dejavnosti v vrtcu, umetniško zvrst in glasbeno dejavnost vzgojitelji najraje načrtujejo?
- Kolikšna je zastopanost glasbenih dejavnosti v pripravah vzgojiteljev?
- Kolikšen je interes otrok za različne glasbene dejavnosti v vrtcu?
- V kateri glasbeni dejavnosti bi otroci najraje sodelovali?
- Kaj je otrokom všeč pri sodelovanju v posamezni glasbeni dejavnosti?
- Kaj otrokom ni všeč pri sodelovanju v posamezni glasbeni dejavnosti?
- Ali izražanje interesa vzgojiteljev za glasbene dejavnosti vpliva na pogostost načrtovanja glasbenih dejavnosti?
- Ali izražanje interesa vzgojiteljev za glasbene dejavnosti vpliva na izražanje interesa otrok za glasbene dejavnosti?

Raziskovalna metoda

Osnovni raziskovalni metodi sta bili deskriptivna in kavzalno neeksperimentalna metoda empiričnega pedagoškega raziskovanja.

Vzorec, zbiranje podatkov

V raziskavo smo vključili vzgojitelje predšolskih otrok, ki so izvajali vzgojno-izobraževalni proces v vrtcih v različnih starostnih skupinah (od 1. do 6. leta starosti) in pet do šest let stare otroke. V naključno izbrane vrtce iz celotne Slovenije ($n = 36$) smo poslali 180 dopisov o namenu in poteku raziskave. Za sodelovanje v prvi fazi raziskave, kjer so vzgojitelji izpolnjevali anketne vprašalnike, se je odločilo 159 vzgojiteljev. Za sodelovanje v drugi fazi raziskave, kjer smo zbirali priprave na vzgojno-izobraževalno delo za obdobje treh mesecev, se je odločilo 131

vzgojiteljev. V tretji fazi raziskave smo izvedli intervju, v katerem je sodelovalo 176 od pet do šest let starih otrok.

Instrumentarij in obdelava podatkov

Podatke smo zbrali z anketnim vprašalnikom za vzgojitelje, z analizo zapisanih priprav in z vodenim intervjujem za otroke. Vodeni intervju za otroke so izvedli vzgojitelji s posameznimi otroki v obliki sproščenega razgovora. Nekatera vprašanja v intervjuju so delno povzeta po intervjuju avtorice Temmerman (2000) in prirejena za potrebe naše raziskave. Intervju vključuje vprašanja o interesu otrok za sodelovanje v posameznih glasbenih dejavnostih in fotografije posameznih glasbenih dejavnosti, izmed katerih so otroci izbrali tisto dejavnost, v kateri bi najraje sodelovali.

Pri obdelavi podatkov smo uporabili frekvenčne distribucije spremenljivk (f , $f\%$) in ranžirne vrste spremenljivk po povprečnih rangih (R).

Rezultati in interpretacija

Interes vzgojiteljev za načrtovanje področij dejavnosti, umetniških zvrsti in glasbenih dejavnosti

Rang	Področja dejavnosti	\bar{R}	Umetniške zvrsti	\bar{R}	Glasbene dejavnosti	\bar{R}
1	jezik	1,191	likovne in oblikovalne dejavnosti	1,025	petje pesmi	1,120
2	umetnost	1,204	glasbene dejavnosti	1,114	igranje na inštrumente	1,306
3	gibanje	1,312	plesne dejavnosti	1,354	poslušanje glasbe	1,377
4	narava	1,446	dramske dejavnosti	1,538	ustvarjanje ob glasbi	1,692
5	matematika	1,720	avdiovizualne dejavnosti	1,859	ustvarjanje v glasbi	1,834
6	družba	1,777			glasbenodidaktične igre	1,811

Preglednica 1: Interes vzgojiteljev (rezultati, dobljeni z anketnim vprašalnikom za vzgojitelje)

Vzgojitelji najraje načrtujejo dejavnosti na področju jezika, nato sledijo dejavnosti na področju umetnosti, gibanja, narave, matematike in družbe. V okviru umetniških zvrsti najraje načrtujejo likovne in oblikovalne dejavnosti, nato sledijo glasbene, plesne in dramske dejavnosti, manj interesa pa izražajo za načrtovanje

avdiovizualnih dejavnosti. Na področju glasbene vzgoje vzgojitelji najraje načrtujejo glasbeno dejavnost petje pesmi, nato sledijo igranje na inštrumente, poslušanje glasbe, ustvarjanje ob glasbi, manj interesa pa izražajo za načrtovanje ustvarjanja v glasbi in glasbenodidaktičnih iger. Iz rezultatov raziskave lahko razberemo, da vzgojitelji glede na druga področja dejavnosti izražajo velik interes za umetnost, znotraj umetniških zvrsti pa tudi za področje glasbene vzgoje in petje pesmi; to je med vzgojitelji še vedno najbolj priljubljena glasbena dejavnost.

Zastopanost usmerjenih glasbenih dejavnosti v pripravah vzgojiteljev

Glasbene dejavnosti	f	f %
Petje pesmi	429	38,40
Igranje na inštrumente	158	14,15
Poslušanje glasbe	270	24,17
Ustvarjanje v glasbi	68	6,09
Ustvarjanje ob glasbi	69	6,18
Glasbenodidaktične igre	123	11,01
Skupaj	1117	100

Preglednica 2: Zastopanost usmerjenih glasbenih dejavnosti (rezultati, dobljeni z analizo priprav)

Najpogosteje zastopana glasbena dejavnost v pripravah vzgojiteljev je petje pesmi, sledijo poslušanje glasbe, igranje na inštrumente, glasbenodidaktične igre, ustvarjanje ob glasbi in ustvarjanje v glasbi.

Na osnovi analiz načrtovanih priprav in rezultatov anketnega vprašalnika domnevamo, da izražanje interesa vzgojiteljev za posamezne glasbene dejavnosti vpliva tudi na pogostost načrtovanja le-teh. Vzgojitelji na prvo mesto glede priljubljenosti postavljajo glasbeno dejavnost petje pesmi, ki jo tudi največkrat načrtujejo oziroma ji posvečajo največ pozornosti.

Interes otrok za glasbene dejavnosti

Vprašanja, zastavljena otrokom	Da		Ne	
	f	f %	f	f %
Ali rad poješ pesmi?	163	92,6	13	7,4
Ali rad igraš na inštrumente?	150	85,2	26	14,8
Ali rad poslušáš glasbo?	145	82,4	31	17,6
Ali rad ustvarjšáš, si izmišljáš pesmi?	132	75,0	44	25,0
Ali rad plešeš ob glasbi?	165	93,8	11	6,25

Preglednica 3: Glasbene dejavnosti, ki jih imajo otroci radi (rezultati, dobljeni z vodenim intervjujem)

Iz preglednice je razvidno, da je večina otrok na vprašanje, ali radi izvajajo, poslušajo, ustvarjajo glasbo in plešejo ob glasbi, odgovorila pritrdilno. Torej večina otrok izraža interes za vse glasbene dejavnosti, čeprav iz rezultatov lahko razberemo, da veliko otrok ne izraža interesa za glasbeni dejavnosti ustvarjanje v glasbi (25 %) in poslušanje glasbe (17,6 %).

Glasbene dejavnosti	f	f %
Pri petju pesmi	51	29,0
Pri igranju na inštrumente	29	16,5
Pri poslušanju glasbe	8	4,5
Pri izmišljanju pesmic	8	4,5
Pri plesu in gibanju ob glasbi	75	42,7
Nikjer	5	2,8
Skupaj	176	100

Preglednica 4: Glasbene dejavnosti, pri katerih bi otroci najraje sodelovali (rezultati, dobljeni z vodenim intervjujem)

Iz preglednice je razvidno, da je pri večini otrok najbolj priljubljena dejavnost ples in gibanje ob glasbi (42,7 %), sledita petje pesmi (29 %) in igranje na inštrumente (16,5 %). Poslušanje glasbe (4,5 %) in vokalno ustvarjanje (4,5 %) sta pri otrocih najmanj priljubljene dejavnosti.

Otroci so na vprašanje, kaj jim je všeč pri sodelovanju v posamezni glasbeni dejavnosti, odgovorili (odgovori so navedeni dobesečno):

- **petje pesmi** – da druge otroke naučim pesmico; vse mi je všeč; da zraven kažemo; da nastopamo; kratke pesmice; da smo vsi veseli; petje znanih pesmi; da pojem; ker rad pojem; ker bi se rad naučil pesmice; ker je lepo besedilo; ker pojemo počasne, nežne pesmice; ker pripravljamo nastop za starše; ker se ob petju gibljemo; všeč so mi angleške pesmice; rad pojem sam; ker spremljamo pesmi z inštrumenti; ker lahko pojemo glasno; ker pojemo vesele pesmice o živalih; ker pojemo v skupini;
- **igranje na inštrumente** – ker rad igram na inštrumente; igranje na harmoniko; inštrumenti: boben, violina, trobenta, kitara, piščal, klavir, palčke, harmonika, ropotuljice; da igram; glasno igranje; da zraven pojem in plešem; ker spuščajo lepe glasove; zvok inštrumenta; veliko inštrumentov; da lahko po želji igram na vse inštrumente; da lahko igram s prijateljem; da držim inštrument v roki; da me poslušajo;
- **poslušanje glasbe** – da lahko sedim; otroške pesmice; glasna glasba; tiha glasba; lepi glasovi; hitre pesmi; ker rad poslušam glasbo; ker mi je glasba všeč; da je glasba hitra, moderna; všeč so mi glasbene pravljice; da lahko zraven plešem;

- **izmišljanje pesmic** – da smo veseli; da zapojem prijateljicam; da si izmislim novo pesmico; ker so pesmi lahko smešne; ker so pesmi drugačne; ker mi pri petju vedno nekdo pomaga; ker so samo moje pesmice; ker si lahko sam izmišljam; ne vem; nič mi ni všeč;
- **gibanje ob glasbi** – da zraven pojem; rajalne igre; smeh; veselo vzdušje; glasba; da lahko drugim zapešem; da se imamo radi; da si sam izmislim ples; ko se vrtim; da hodim naprej in nazaj; da norimo; da že nekaj znam; da imamo plesni kotiček; da lahko migamo z ritkami; ker rad plešem; ker je lepo; ker lahko plešem s punco; da lahko plešem s prijateljem; da se razgibam; ker je dobra glasba; ker lahko posnemam živali; ker lahko plešem sam; ker praznujem rojstni dan; ker imam rad mirno glasbo; ker ne rabim govoriti; ker si lahko oblečem krilo.

Na vprašanje, kaj jim ni všeč pri sodelovanju v posamezni glasbeni dejavnosti, so odgovorili:

- **petje pesmi** – da me ne poslušajo; pesem Pikapolonica; ker me drugi motijo; da pozabim pesmico; grdo petje; dolge pesmice; vse mi ni všeč; da drugi pojejo za menoj; glasno petje; ploskanje; če pojemo pesem o čarovnici; žalostne pesmi; da nekateri ne pojejo;
- **igranje na instrumente** – da ni dovolj instrumentov; da kričimo; da me motijo drugi; mi je nerodno; da premalokrat igramo; tiho igranje; uničeni instrumenti; če instrument ne igra; če bi moral nekaj zaigrati, pa ne bi znal; jemanje instrumentov;
- **poslušanje glasbe** – preglasna glasba; mirna glasba; ker moram ležati in samo poslušati; glasba, ki jo poslušamo, mi ni všeč; ker ne morem plesati; pretepanje fantov; pesmi, ki so po radiu; ker ne poslušamo glasbene pravljice; ker norimo; ker otroci ne poslušajo;
- **izmišljanje pesmic** – da me ne poslušajo; da se ne morem spomniti pesmi; ker drugi nočejo peti moje pesmice; da se ne smejimo; ker je težko; ker so take pesmi bedarija; kričanje; ker so izmišljarije smešne;
- **gibanje ob glasbi** – premalo prostora; ne plešem rad v paru; preglasna glasba; ker me prijatelji potiskajo; da norimo; ker ne morem tekati; ker nekateri ne sodelujejo; tiha glasba; predolgi plesi; brcanje; da nočejo vsi plesati; da ne smem plesati po svoje; nerodno mi je plesati; ker se mi vrti; ker zraven pojemo; ker ni fantov; če kdo noče plesati z menoj; vse mi ni všeč.

Večina v raziskavo vključenih otrok rada sodeluje v vseh glasbenih dejavnostih, čeprav so kot najbolj priljubljene dejavnosti, v katerih bi želeli sodelovati, izbrali

ples in gibanje ob glasbi, petje pesmi ter igranje na inštrumente. Če primerjamo rezultate te raziskave z rezultati že omenjenih raziskav (Bowles, 1998; Temmerman, 2000; Bonnie in Ebbeck, 2009), v katerih so otroci prav tako izrazili večji interes za dejavnosti igranje na inštrumente in gibanje ob glasbi, lahko ugotovimo, da so pri otrocih glasbene dejavnosti, ki jim omogočajo svobodno gibanje ob glasbi, pevsko poustvarjanje in eksperimentiranje z zvoki inštrumentov, veliko bolj priljubljene kot dejavnosti, ki so »pasivne« (tako na primer poslušanje glasbe, kjer je večina otrok izrazila negativen odnos do poslušanja enolične, mirne ali preveč glasne glasbe). Vzroke za manjši interes otrok za poslušanje glasbe lahko pripisujemo neustrezni motivaciji za tovrstno dejavnost, neustrezni izbiri glasbenih vsebin ali pomanjkanju interesa vzgojiteljev za to dejavnost. Domnevamo tudi, da je izražanje interesa otrok za vokalno ustvarjanje povezano z izražanjem interesa vzgojiteljev za omenjeno dejavnost, saj vzgojitelji v vzgojno-izobraževalnem procesu najmanj pozornosti posvečajo vokalnemu ustvarjanju. Tudi odgovori otrok na zastavljeno vprašanje, kaj jim ni všeč pri glasbenih dejavnostih, so nam lahko izhodišče za iskanje vzrokov nezanimanja otrok za glasbene dejavnosti.

Zaključek

Kontinuirano spremljanje odnosa in interesa otrok za posamezne glasbene dejavnosti omogoča uspešno načrtovanje, izvajanje in vrednotenje vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene vzgoje. Glasbenim dejavnostim, ki so pri otrocih manj priljubljene, je potrebno posvetiti več pozornosti. Enako velja za glasbene dejavnosti, ki jih imajo otroci najraje, saj jih lahko uporabimo kot sredstvo za oblikovanje odnosa do manj priljubljenih dejavnosti. Pomembno vlogo pri oblikovanju interesa otrok za glasbene dejavnosti pa imajo vzgojitelj oziroma njegove socialno-emocionalne kompetence, ki se kažejo v pozitivnem odnosu do glasbene kulture, umetnosti, v izražanju veselja, interesa za poslušanje, izvajanje, ustvarjanje glasbenih vsebin in v razvoju glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj.

Vzgojitelj bi moral v vzgojno-izobraževalnem procesu glasbene vzgoje:

- ustvarjati čustveno prijetno ozračje v skupini, to pomeni, skrbeti za ustrezno motivacijo,
- razvijati pozitiven odnos do vseh glasbenih dejavnosti,
- spodbujati aktivno sodelovanje otrok v glasbenih dejavnostih,
- upoštevati interes otrok,
- otroke vključevati v sistem načrtovanja glasbenih vsebin, ciljev, metod in sredstev dela,

- poskrbeti za enakovredno zastopanost glasbenih dejavnosti v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Predšolsko obdobje je pomembno obdobje za spodbujanje in ohranjanje interesa za vse glasbene dejavnosti, saj pozitivne glasbene izkušnje v tem obdobju vplivajo na sprejemljivost glasbenih vrednot in na oblikovanje odnosa do splošne glasbene kulture pri starejših otrocih, mladostnikih in odraslih.

LITERATURA

Bonnie, H. Y. in Ebbeck, M. (2009). Children's Preferences for Group Musical Activities in Child Care Centres: A cross-Cultural Study. *Early Childhood Education Journal*, 37 (2), 103–111.

Bowles, C. L. (1998). Music activity preferences of elementary students. *Journal of Research in Music Education*, 46 (2), 193–207.

Cass Beggs, B. (1990). How music is first introduced. V *Proceedings of the 19th World Conference of the International Society for Music Education* (str. 12–14). Helsinki, Finland: ISME.

Hallam, S. (2010). The power of music: its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28 (3), 269–289.

Lamont, A., Hargreaves, D., Marshall, N. in Tarrant, M. (2003). Young people's music in and out of school. *British Journal of Music Education*, 20 (3), 229–241.

North, A., Hargreaves, D. in O'Neill, S. (2000). The importance of music to adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 70 (2), 255–272.

O'Neill, S. (2002). Young People and Music Participation. Project: *Practitioner Report and Summary of Findings*. University of Keele (<http://www.keele.ac.uk/depts/ps/ESRC>).

Paterson, J. (2008). *Why Choose Music? A Study in Parental Motivation Toward Formal Music Learning and the Cultural Beliefs Regarding Its Benefits*. Sydney: Conservatorium of Music, University of Sydney.

Temmerman, N. (1993). School music experiences: how do they rate? *Research Studies in Music Education*, 1 (1), 59–65.

Temmerman, N. (2000). An investigation of the music activity preferences of pre-school children. *British Journal of Music Education*, 17 (1), 51–60.